

از خراسان جنوبی سوغات چه ببریم؟

تاریخ خبر: 1393/12/23 - استان خراسان جنوبی به مرکزیت شهر بیرجند با مساحتی بالغ بر 95 هزار و 388 کیلومتر مربع و با آب و هوای متنوع در شرق کشور واقع شده است.

به گزارش خبرنگار خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، منطقه‌ی خراسان جنوبی، ره‌آورد یا سوغات، کالایی است که از یک شهر، روستا یا منطقه‌ای توسط مسافران و گردشگران خریداری می‌شود تا پس از بازگشت مسافر به نزدیکان، دوستان و آشنایان هدیه داده شود.

ره‌آوردها به طور معمول جزو صنایع دستی، محصولات صنعتی و مواد غذایی ساخته شده در نواحی مختلف جغرافیایی هستند.

سوغاتی‌ها همیشه مسأله‌ی مهم سفر گردشگران هستند، کالاهایی که می‌توانیم با فرستادن آن‌ها به سایر نقاط جهان به عنوان تکه‌ای از فرهنگ، هنر، سنت، اقلیم و... داشته‌هایمان را به رخ جهانیان بکشیم و به این شکل، چیزی به دست آن‌ها که به سفر نیامده‌اند، می‌رسد و نیز برای آن‌ها که به جایی سفر کرده‌اند با دیدن آن سوغاتی‌ها خاطره سفر زنده شود.

خراسان جنوبی محصولات استراتژیک در سطح کشور و جهان دارد که از آن جمله می‌توان به محصولات زعفران، زرشک، انار نام برد.

از دیگر محصولات می‌توان به عناب اشاره کرد که شهرستان بیرجند، بیشترین تولید را در سطح کشور دارد و از دیگر محصولات آلو بخارا، کشک، قره قروت، توت خشک، قالی و.. را می‌توان نام دارد که به‌عنوان سوغات به اقصی نقاط کشور و جهان به‌عنوان محصولات ممتاز و سوغات عرضه می‌شود.

به‌علت شرایط مناسب آب و هوایی جنوب خراسان، یکی از بزرگ‌ترین قطب‌های تولید زعفران ایران و جهان است.

علاوه بر زعفران، زرشک، آلو بخارا، عناب، سنجد، بادام کوهی، گردو، کشک سیاه، کشک زرد، کشک زیره‌ای، قره قروت، برگه هلو و قالی در نقش‌ها، طرح‌ها و رنگ‌های متنوع از سوغات بیرجند است.

کشک خراسان جنوبی پذیرای مسافران نروزی

یکی از جالب‌ترین جاذبه‌های گردشگری در هر منطقه‌ای انواع غذاهای آن سرزمین و نحوه طبخ آن است.

غذاهای سنتی خراسان جنوبی از مواد در دسترس و متناسب با شرایط آب و هوایی تهیه می‌شود.

خواص درمانی، مهم‌ترین شاخصه‌ی غذاهای سنتی خراسان جنوبی است که در ایام نروزی مسافران و گردشگران از آن استقبال زیادی می‌کنند.

یکی از این غذاهای دارویی قروت یا کشک است که با حجم کم خود، یک ماده غذایی معجزه آساست که در بردارنده‌ی همه‌ی خواص شیر و حاوی کلسیم و پروتئین است.

«کشک» یکی از فرآورده‌های فرعی شیر است که به روش سنتی از جوشاندن، تغلیظ و یا خشک کردن دوغی که پس از کره‌گیری باقی می‌ماند و یا از ماست بدون چربی تهیه می‌شود. کشک دیگ چدنی یا خاکستری در خراسان جنوبی مورد استقبال زیادی قرار دارد که به همین نام مشهور است این نوع کشک خواص بیشتری نسبت به سایر کشک‌ها دارد.

«کشک زرد» نوع دیگری از کشک خراسانی‌هاست و به صورت پودر زردرنگ خشک است که از روزگاران کهن بر جا مانده است.

اگر به خراسان جنوبی رفتید آش شلغم و خورش ریواس و بلغور پلو یادتان نرود.

در خراسان جنوبی انواع مختلف اشکنه مثل اشکنه آلو، نخود، کشک زرد و بادمجان زیاد است.

نان سمنو و نان زردی نیز از نان‌های معروف خراسان جنوبی بوده، عناب، آلو، فرش و صنایع دستی از مهم‌ترین سوغات‌های منطقه‌ی جنوب خراسان است.

علاوه بر زعفران، زرشک، آلو بخارا، عناب، سنجد، بادام کوهی، گردو، کشک سیاه، کشک زرد، کشک زیره‌ای، قره قروت، برگه هلو و قالی در نقش‌ها، طرح‌ها و رنگ‌های متنوع از سوغات بیرجند است.

خراسان جنوبی هم‌چنین دارای هنرمندان چیره‌دست و ماهری است که با ظرافت خاص آثار خارق‌العاده‌ای را خلق می‌کنند که شامل سفالگری، آهنگری، حصیربافی، سبببافی، نمد مالی، زیلو بافی، پارچه‌بافی، ریسندگی، دباغی، سوزن‌دوزی، قلاب‌بافی و قالی‌بافی است.

از جمله محصولات باغی می‌توان از زرشک، بادام، آلو، عناب، سنجد، انار، انگور، انجیر، توت و گردو نام برد. محصولات خاص منطقه‌ی جنوب خراسان شامل زعفران، زرشک، آلو بخارا، عناب، سنجد، بادام، انار، انجیر و انگور است.

زعفران

هم‌اکنون منطقه‌ی عمده کشت زعفران به خراسان جنوبی که زمانی به قهستان شهرت داشته و امروزه شامل شهرستان‌های نهبندان، بیرجند، قاین، گناباد، فردوس و طبس می‌شود، محدود شده است.

زعفران گیاهی است علفی، دائمی و در عین حال زینتی که از طریق پیاز تکثیر می‌شود، چون زعفران یک گیاه نازای طبیعی است.

بخش مورد استفاده زعفران همین کلاله زعفران است. اگرچه همراه بودن خامه با کلاله از قیمت زعفران می‌کاهد، اما بیشتر افراد برای اطمینان از خلوص زعفران ترجیح می‌دهند از زعفران دسته‌ای که خامه به کلاله متصل است خریداری کنند.

کلله‌ی زعفران دارای رنگ، طعم و عطر دلپذیری است که هر یک از این ویژگی‌ها مربوط به یک دسته از مواد آلی شیمیایی است.

زعفران در بازارهای استان به صورت زعفران معمولی دسته‌ای و زعفران سرقلم سرریشه، یا سرگل، یا رشته‌ای و در بازارهای جهانی بیشتر به صورت زعفران سائیده شده «پودر» و زعفران رشته‌ای به فروش می‌رسد.

زرشک

زرشک‌ها گروه بزرگی از درختچه‌های خاردار همیشه سبز یا خزان‌کننده از خانواده زرشکیان است.

ارتفاع درختچه‌ی زرشک به یک تا 3 متر و در شرایط مساعد به 6 متر می‌رسد. شاخه‌های این درختچه شکننده و دارای پوسته‌ی زرد رنگ و عدسک‌های سیاه رنگ بوده که بر روی ساقه‌های قدیمی نیز دیده می‌شوند.

برگ زرشک حاوی مقدار زیادی ویتامین C است و در اسهال‌های مزمن، آب آوردن انساج و در بیماری اسکوربوت مصرف می‌شود. جویدن برگ باعث سفت شدن لثه‌ها و جلوگیری از خونریزی می‌شود.

گل‌های زرشک، مجتمع و به صورت خوشه‌ای و آویخته است.

در خراسان جنوبی زرشک بی‌دانه به عنوان یک میوه مطلوب در شهرستان‌های بیرجند و قائنات کشت می‌شود.

از دانه زرشک صرف نظر از مصارف غذایی در صنایع تبدیلی از قبیل مربا، ژله، آب میوه، نوشابه گازدار، کنسرو، مارمالاد، نکتارین و گرد زرشک استفاده می‌شود.

زرشک را عقیق درخشان صحراهای خراسان نام نهاده‌اند که این محصول به یکی از سوغات پر مخاطب مسافران خراسان جنوبی تبدیل شده است.

آلو بخارا

آلو بخارا درختچه‌ای است به طول در حدود سه متر که هر قدر فواصل کشت آن محدودتر باشد، بر ارتفاع آن اضافه می‌شود.

این درخت در روستاهای بخش مرکزی و بخش درمیان بیرجند به فراوانی کشت می‌شود.

میوه این درخت به طوری که در مخزن الادویه آمده، اثر هضم‌کننده، اشتهاآور و محرک ترشحات صفراوی دارد.

نوع خشک شده آن که به عنوان سوغات خراسان جنوبی طرفداران زیادی دارد، در انواع سوپ‌ها و خوراک‌ها استفاده می‌شود.

عنا ب

عنا ب درختی است خاردار که در مقابل سرما و گرما مقاوم است. عنا ب در بیشتر روستاهای بیرجند و در زمین‌های نامرغوب می‌روید و حاصل بالنسبه رضایت بخشی تولید می‌کند.

میوه این عنا ب‌ها ترش و شیرین و با درجه گوشتی 91 درصد و میانگین وزن 13 گرم است.

در روستاهای بیرجند اغلب عنا ب بیش از سنجد کشت می‌شود، چون میوه عنا ب بیش از سنجد طالب و قیمت دارد.

سنجد

سنجد دارای ارقامی است که از نظر شکل، رنگ، طعم و اندازه میوه و ارتفاع درخت بایکدیگر متفاوت هستند.

این درخت در روستاهای کوهستانی بیرجند به فراوانی یافت می‌شود و از آن به‌ویژه به‌عنوان پرچین برای جلوگیری از تخریب مزارع و باغ‌ها استفاده می‌کنند.

برگ سنجد شبیه بید، دراز، کرک‌دار، براق و متناوب و با دم‌برگ‌های کوتاه است. پشت برگ‌ها نقره‌ای فام و دارای دم‌برگ کوتاه است.

گلیم

گلیم سوزنی هم‌چنین گلیمی با نوعی بافت به نام «پود معلق» از برجسته‌ترین انواع گلیم در خراسان جنوبی‌اند.

از مهم‌ترین نقوش به‌کار رفته در گلیم‌های این منطقه می‌توان به نقش کوهه، بلوچی، کژمار، بوته، هفت‌لیکه، نگار، ماه، نقش اسب، کجک، دردن، پیش‌برو پیش‌بیا، حلقه، شطرنجی، کوچ یا دندان‌بره، درختچه‌ها، بوته‌های صحرایی حیوانات و پرندگان اشاره کرد. گلیم در ابعاد متفاوت و کاربردهای سرانداز، کناره و زیرانداز اشاره کرد.

بافت گلیم در بیشتر روستاها و شهرستان‌های خراسان جنوبی رایج است.

سفره‌آردی

سفره‌آردی نوعی گلیم مربعی شکل است که در منطقه‌ی قائنات و سرایان تهیه و با ترکیب تکنیک گلیم ساده و پیچ و گلیم‌پیچ با حاشیه‌ی پرزدار بافته می‌شود. با توجه به کاربرد این بافته‌ها برای خمیرگیری نان، این صنایع‌دستی به این نام شناخته می‌شود.

سفره‌آردی کاربری‌های دیگری نیز از جمله زیرانداز برای پخت، رو کرسی‌ای و سجاده دارد.

این رشته صنایع‌دستی 200 سال قدمت دارد و هم‌اکنون به 22 نفر در روستای معواج و مهنج قاین

آموزش داده شده تا علاوه بر ایجاد اشتغال، این هنر ارزشمند احیا شود.

جنس سفره آردی از پنبه، پشم و یا ترکیبی از هر دو است که به صورت گلیم باف با نقوش هندسی ساده بافته و یا از ترکیب دو تکنیک بافت گلیم و قالی برای تهیه آن استفاده می‌شود.

حوله

حوله بافی جزو منسوجات و فرآورده‌هایی است که به کمک دستگاه‌های بافندگی دووردی و چهاروردی تولید می‌شود.

حوله بافی اکنون مانند گذشته با دستگاه‌های سنتی و به همان شیوه‌های قدیم، با داری معروف به «تو بافی» یا «تون بافی» بافته می‌شود.

از انواع نقوش به کار رفته در حوله بافی می‌توان به نقش‌های کُلو، گنتی، چپر بافت و جناغی اشاره کرد. تولیدات مختلف حوله بافی شامل انواع حوله دست و صورت و حمام، سفره‌ی نان، دستمال، شال سر، قتیفه، چادرشب و ... است.

هم‌اکنون شهرها و روستاهایی مانند خوسف، قائن، بیرجند، خراشاد، خشک، نوزاد، سیدال جزو مناطق فعال در زمینه‌ی حوله بافی هستند.

جاجیم

جاجیم، بافته‌ی تارنمایی است که از نخ‌های رنگی، ظریف و پشمی بافته می‌شود.

امروزه برای بافتن جاجیم از نخ کاموا و الیاف پلی‌استری هم استفاده می‌کنند.

جاجیم منطقه بیشتر دارای طرح‌های محرمات است و نقوش آن نیز بیشتر به رنگ‌های سبز، زرد، قرمز، سفید و بنفش است. از جاجیم برای تهیه‌ی زیرانداز، روکسی، روپشتی، سجاده، انواع کیف زنانه، کوسن و دمپایی استفاده می‌شود.

رودوزی‌های سنتی

رودوزی‌های سنتی یکی دیگر از صنایع دستی معروف خراسان جنوبی است، رودوزی سنتی، هنر آراستن روی پارچه‌های ساده با بهره‌گیری از نخ‌های الوان و با سوزن و قلاب است.

تهیه‌کنندگان آن با صبر و شکیبایی بخیه‌های ظریفی به منسوجات ساده می‌زنند و اثر زیبایی خلق می‌کنند.

از سوزن‌دوزی‌های رایج و بومی خراسان جنوبی می‌توان به سرمه‌دوزی، نقده‌دوزی، آچیده‌دوزی، ابریشم‌دوزی، چشمه‌دوزی، خامه‌دوزی، قیطان‌دوزی، ملیله‌دوزی، سرمه‌دوزی، نقش‌دوزی، سکه‌دوزی،

آئینه‌دوزی، پولک‌دوزی، گلابتون‌دوزی، دهیک‌دوزی، شبکه‌دوزی و فلزی‌دوزی اشاره کرد.

سکه‌دوزی، درویش‌دوزی و سرمه‌دوزی از رایج‌ترین دوخت‌های خراسان جنوبی هستند که در تولید انواع جانماز، رومیزی، جلد قرآن، روتختی، روپشتی، لب‌طاقی، لباس به کار می‌روند.

به خراسان جنوبی که سفر می‌کنید چه خوب است پس از بازدید از ابنیه و آثار تاریخی‌اش، برای خرید سوغات مردم کویر سری نیز به بازارهای قدیمی بزنید.

ISNA

PHOTO: ISNA

ISNA

PHOTO: ISNA

ISNA

PHOTO: ISNA